

**НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
И НАЦИОНАЛНООСВОБОДИТЕЛНИТЕ ДВИЖЕНИЯ
В ЮЖНА АФРИКА, ЗИМБАБВЕ, НАМИБИЯ, АНГОЛА, МОЗАМБИК**

Димитър Любомиров Керанов,

докторант, програма „Политология“

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“

dimitar.keranov@vfu.bg

***Резюме:** Настоящата статия разглежда помощта, оказвана от Народна република България за националноосвободителните движения в Южна Африка, Зимбабве, Намибия, Ангола и Мозамбик. Анализът е извършен на базата на изучени протоколи и решения на Централния комитет на Българската комунистическа партия, свободно достъпни чрез интернет страницата на Държавна агенция „Архиви“.*

***Ключови думи:** България, Ангола, Мозамбик, ЮАР, Намибия, Зимбабве*

**THE PEOPLE'S REPUBLIC OF BULGARIA
AND THE NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS
IN SOUTH AFRICA, ZIMBABWE, NAMIBIA, ANGOLA, MOZAMBIQUE**

Dimitar Lyubomirov Keranov,

PhD candidate

Varna Free University „Chernorizets Hrabar“

dimitar.keranov@vfu.bg

***Summary:** This article examines the assistance provided by the People's Republic of Bulgaria to the national liberation movements in South Africa,*

Zimbabwe, Namibia, Angola, Mozambique. The analysis is based on records of the Central Committee of the Bulgarian Communist Party, freely available through the website of the Archives State Agency.

Keywords: *Bulgaria, Angola, Mozambique, South Africa, Namibia, Zimbabwe*

В периода между 1944-та и 1989-та година, България е управлявана от Българската комунистическа партия, установила тоталитарен режим и създавала така наречената народна република.

В тези години, България поема по социалистически път на развитие и е съюзник на СССР, член на СИВ и на Варшавския договор. НР България е част от световните политически процеси, в това число разразилата се Студена война.

Народна република България, бидейки част от социалистическия блок, се опитва да играе роля в Африка на юг от Сахара. По време на Студената война, регионът се превръща в плацдарм на съперничеството между западните държави, начело със Съединените американски щати, и социалистическите страни, начело със Съюза на съветските социалистически републики. В този контекст, САЩ и СССР оказват съдействие на различни движения, с цел да си гарантират влияние чрез идването на власт на приятелски настроени правителства. Народна република България се позиционира като застъпник на борбата срещу расизма – по това време именно деколонизацията и премахването на расистките режими са на фокус, като социалистическите страни ясно се обявяват против тези режими, които съществуват в Южна Африка, Зимбабве, Намибия, Ангола, Мозамбик. Следователно, НР България избира да подкрепя националноосвободителни движения със социалистическа ориентация, които се борят против установените режими.

Архивите разказват интересна история около помощта, която НР България е оказвала, под формата на снаряжение, хранителни продукти, лекарствени средства и кредити. Обнародването на протоколите и решенията на ЦК на БКП правят възможно да се изчисли в какъв размер е била помощта и какви аспекти е включвала. В това отношение, българската държава е напредничава в дигитализацията, защото много бивши социалистически страни не предоставят онлайн безплатен достъп до документация, свързана с дейността на респективните органи в споменатите държави. Достъпът е възможен (ако въобще) само лично/след подаване на молба, което прави тези данни по-трудно достъпни. Такива са случаите в Сърбия, Румъния и Германия, като пример.

Целта на настоящата статия е да се опита да даде максимално точни данни относно изразходваните средства за помощ към националноосвободителните движения, както и под каква форма е била предоставена помощта – например снаряжение, лекарства и други. Като източник са използвани протоколите и решенията на ЦК на БКП. Важно е да се направи забележката, че е възможно това да не са всичките данни (някои документи може да не са дигитализирани, изчезнали), така че се работи с това, което е достъпно. Дали помощта наистина е пристигнала и как точно е била използвана не е обект на настоящата статия, защото е трудно това въобще да бъде установено.

Държавите и помощта за тях се разглеждат поотделно, в последователност Южна Африка, Зимбабве, Намибия, Ангола, Мозамбик. За всяка една от държавите са налични следния брой решения и протоколи, обхващащи годините 1962-1988:

- Южна Африка общо 4 решения (1973-1979)
- Намибия общо 4 решения (1978-1988)

- Зимбабве общо 8 решения и 3 протокола (1965-1985)
- Ангола общо 18 решения и 10 протокола (1962-1986)
- Мозамбик общо 15 решения и 10 протокола (1965 – 1988)

Общо: 49 решения и 23 протокола

На националноосвободителното движение в Южна Африка Африкански национален съюз (АНК), от четири на брой решения на ЦК на БКП в периода 1973-1979 г., става ясно че са безвъзмездно дадени отстрана на НРБ 2,500 кг рибни консерви на стойност 9,000 лв., 1,500 кг месо на стойност 6,000 лв., 3,000 кг сапун на стойност 4,500 лв., 1,100 кг цигари на стойност 20,010 лв., медикаменти на стойност 5,000 лв., различни други стоки като например 3,000 кг ориз, 500 кг захар, обувки фланелки, чорапи, ризи. Цялата сума възлиза на над 81,000 лева. АНК е била снабдена също така със снаряжение от различен тип – 100 бр. 8-мм карабини „Манлихер“ (Mannlicher) на стойност 4,500 лв., 150 бр. леки картечници „Брен“ на стойност 180,000 лв., 50 бр. 7,62-мм картечници „М. Соколов“ (НСВ) на стойност 10,000 лв., 40 бр. 7,62-мм снайперни пушки на стойност 8,000 лв., 6,000 бр. гранати (вкл. Ф1 и РГ-42) на стойност 26,400 лв., мини 4,500 бр., противопехотни и противотанкови мини ПМД-6 и ТМД-Б на стойност 30,000 лв., допълнително патрони на стойност 87,000 лв., както и тротил, огнеупорни шнурове, детонатори, бинокли и прочие.

Общата сума на безвъзмездно предоставената помощ за АНК възлиза на над **550,000 лева**.

На националноосвободителното движение в Намибия (Югозападна Африка) Народна организация на Югозападна Африка (НОЮЗА) от четири на брой решения на ЦК на БКП в периода 1978-1988 г. става ясно, че са безвъзмездно дадени отстрана на НРБ 50 бр. 9-мм пистолет „Макаров“ на стойност 7,500 лв., 200 бр. автомати АК-47 на стойност 46,000 лв., 10 бр. 82-

мм минохвъргачки обр. 1937 г. на стойност 8,800 лв., 70 бр. картечници на стойност 97,000 лв., 25 бр. РПГ-7 на стойност 25,000 лв., различен калибър патрони заедно с изстрели ПГ-7В на обща стойност 203,592 лв., 3,000 бр. гранати Ф-1 и РГ-42 на стойност 13,200 лв., 4,000 бр. мини ПМД-6 и ТМД-Б на стойност 32,000 лева. Към всичко това е добавена екипировка (куртки, раници, панталони, бельо, обувки, одеяла и пр.), както и оборудване като електродетонатори.

Отделно са приети 20 души от НОЮЗА на обучение за шофьори в НРБ, както и 10 души на лечение – за сметка на българската държава.

Общата сума на безвъзмездно предоставената помощ за **НОЮЗА** възлиза на над **833,000 лева**.

На националноосвободителните движения в Зимбабве, т.е. Съюза на африканския народ на Зимбабве (САНЗ) и на Африканския национален съюз на Зимбабве (АНСЗ) от осем на брой решения на ЦК на БКП в периода 1965-1985 г. става ясно, че са безвъзмездно дадени отстрана на НРБ 700 бр. автомати „Калашников“ на стойност 147,500 лв., 230 бр. различни видове тежки и леки картечници (вкл. ПК, „Брен“, „Шварц-Лозе“) на стойност 359,000 лв., 100 бр. 7,62-мм самозаредни карабини СКС на стойност 14,500 лв., 17,000 нападателни и отбранителни гранати на стойност над 70,000 лв., над 9,000 мини на стойност 134,325 лв., 70 бр. ръчни противотанкови гранатомети РПГ-7 на стойност 89,500 лв., 14 бр. 82-мм минохвъргачки на стойност 9,440 лв., патрони и изстрели (ОГ-7В и ПГ-7В) на стойност 591,150 лв., както и друго оборудване като детонатори, тринитротолуол (тротил), екипировка, облекло. Осигурени са лекарствени средства за 9,910 лв., хранителни продукти – месо, конфитюр, ориз, сушени сливи на стойност 55,000 лв., 200 кашона цигари на стойност 30,000 лв. и други. Отпуснати са кредити за 50 млн. щатски долара за доставка на специално имущество,

електроника, електротехника и машини. Приети са на обучение в НРБ (за сметка на българската държава) около 100 души по различни програми по линия на висши учебни заведения, техникуми, Министерството на народната отбрана и Министерството на външната търговия.

Общата сума на безвъзмездно предоставената помощ, за САНЗ и АНСЗ, изключвайки кредитите за 50 млн. долара, възлиза на **1,770,485 лева**.

На националноосвободителното движение в Ангола Народно движение за освобождение на Ангола (НДОА) от осемнадесет на брой решения и десет протокола на ЦК на БКП в периода 1962-1986 г. става ясно, че са безвъзмездно дадени от страна на НРБ 13,000 бр. карабини „Манлихер“ на стойност 1,144,000 лв., 520 бр. картчници „Брен“ на стойност 1,013,000 лв., над 49,000 различни видове противотанкови и противопехотни мини на стойност над 890,000 лв., 106 бр. минохвъргачки на стойност 93,752 лв., 400 бр. автомат „Калашников“ на стойност 59,200 лв., 85 бр. гранатомети РПГ-7 на стойност 75,670 лв., 24,000 нападателни и отбранителни гранати на стойност 106,770 лв., патрони за приблизително 412,000 лв., допълнително всякакъв вид оборудване (бинокли, войнишки униформи, детонатори, компаси, кепета, куртки, обувки, гумени цървули, одеяла, лопати, кирки, радиостанции, тротил, електрокари и прочие). Интересен детайл е, че са изпратени 800 бр. палатки за кубинската армия, сражаваща се на страната на НДОА, за общо 263 100 лева. Предоставени са също така хранителни стоки – над 500 тона зеленчукови консерви за приблизително 500,000 лв., 93 тона ориз на стойност 65,800 лв., 15 тона сол за 1500 лв., 55 тона захар за 38,500 лв., 1,152 тона брашно на стойност 209,000 лева. Доставени са лекарствени средства на стойност 279,138 лева. Обучени са общо 285 души в НРБ – военнослужещи на анголската армия, сътрудници на анголската държавна сигурност, бойци на НДОА. От тези 285 души, обучението на 120 от тях

възлиза на 580,400 лв., за останалите няма данни, но то също е поето от българската държава. НРБ също така отпуска кредит за доставка на специално имущество на стойност 30 млн. валутни лева, както и кредит за доставка на специално и интендантско имущество на стойност 35 млн. долара.

Общата сума на безвъзмездно предоставената помощ за **НДОА** в Ангола, изключвайки кредитите за 30 млн. вал. лева и 35 млн. долара, възлиза на над **16,000,000 лева** – 16,139,353 (плюс допълнителни 50,000 безвъзмездна помощ в долари).

На националноосвободителното движение в Мозамбик Фронт за освобождение на Мозамбик (ФОМ) от петнадесет на брой решения и десет протокола на ЦК на БКП в периода 1965-1988 г. става ясно, че са безвъзмездно дадени отстрана на НРБ 7,400 бр. различни видове пушки, карабини и автомати (вкл. „Манлихер“, „Калашников“, СКС, СВТ-Токарев, ППШ) на обща стойност над 480,000 лв., 280 бр. картечници (вкл. РПД-44, МГ-34, „Шварц-Лозе“) на обща стойност 200,200 лв., 160 бр. противотанкови гранатомети РПГ-7 и СПГ-9 на стойност около 235,000 лв., 54,500 бр. противотанкови и противопехотни мини (вкл. ТМД-Б, ПМД-6, ПОМЗ-2) на стойност над 615,900 лв., 60 бр. минохвъргачки на стойност 53,000 лв., 12,000 бр. гранати на стойност над 90,000 лв., патрони за над 300,000 лв., 13,300 бр. изстрели (вкл. ПГ-7В, ОГ-7, ПГ-9, за Б-10 и РПГ-7) на стойност 1,457,680 лева. Към това е предоставено допълнително оборудване, състоящо се от униформи за милицията, войнишки облекла и обувки, тротил, машинки за взривяване, подривни машинки, надувни лодки, детонатори и прочие. Българската страна изпраща също лекарствени средства и козметика на стойност 1,187,313 лева.

Предоставени са кредити, както следва: стоков кредит за доставка на униформи на стойност 2 млн. долара, кредити на стойност общо 30 млн. вал.

лв., 2 840,000 вал. лв. кредит за обучение на 100 военнослужещи. В тази връзка, що се отнася до обучението на кадри, взето е решение да се приемат годишно по пет човека във вузове и по пет в техникуми, обучени са 50 служители на Министерството за държавна сигурност на Мозамбик за сметка на НРБ (за 600,000 лева). Има данни за изпратени български хирург и учител за срок от 2 години през 1968-ма година.

Общата сума на безвъзмездно предоставената помощ за **ФОМ** в Мозамбик, изключвайки кредитите за 32,840,000 млн. вал. лева и 2 млн. долара, възлиза на малко под **16,000,000 лева** – 15,939,933 (плюс допълнителни 50,000 безвъзмездна помощ в долари).

По общия размер предоставени безвъзмездна помощ и кредити на националноосвободителните движения в разглежданите държави, може да се изготви следното класиране:

1. Ангола
2. Мозамбик
3. Зимбабве
4. Намибия
5. Южна Африка

Общо на петте страни са дадени около 135 млн. под формата на безвъзмездна помощ и кредити.

От тях над 35 млн. са безвъзмездна помощ в левове (плюс допълнителни 100 хил. долара), а близо 63 млн. валутни лева и 37 млн. долара са под формата на кредити.

Въпреки немалката подкрепа отстрана на Народна Република България за националноосвободителните движения в региона, след 1989 г. отношенията между Република България и все още управляваните от същите националноосвободителни движения Ангола, Мозамбик, Зимбабве и Южна

Африка са сведени до протоколния минимум, като посолство нашата страна има само в Претория.

Ангола, Мозамбик, Зимбабве и Южна Африка в днешно време са южноафрикански национално-освободителни автокрации – заключение, до което е достигнато в дисертационен труд от същия автор, носещ заглавието „Демократизацията на политическите системи в Африка“. В него е изготвен единен модел на демократизацията в тези пет държави, също така са анализирани редица политически, икономически и исторически особености.

За пълни изводи, обяснения и заключения, се препоръчва запознаването с дисертационния труд.

Източници

1. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 15 от 20 май 1980 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2662---15--20--1980-> (accessed 10/13/2022).
2. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 15 от 22 юни 1977 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2242---15--22--1977--> (accessed 10/13/2022).
3. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 173 от 28 и 31 октомври 1988 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumentit/1980-1989/1546---173--28--31--1988--> (accessed 10/13/2022).
4. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 2 от 22 януари 1962 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumentit/1960-1969/2135---2--22--1962-> (accessed 10/13/2022).

5. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 202 от 8 юни 1976 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1970-1979/1072---202--8--1976--> (accessed 10/13/2022).
6. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 227 от 20 май 1980 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1722---227--20--1980-> (accessed 10/13/2022).
7. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 227 от 29 май 1979 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1970-1979/3972---227--29--1979-> (accessed 10/13/2022).
8. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 312 от 25 април 1984 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1657---312--25--1984--> (accessed 10/13/2022).
9. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 312 от 25 април 1984 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1657---312--25--1984--> (accessed 10/13/2022).
10. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 371 от 8 май 1984 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1656---371--8--1984--> (accessed 10/13/2022).
11. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 402 от 10 ноември 1975 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1970-1979/1090---402--10--1975--> (accessed 10/13/2022).
12. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 410 от 31 октомври 1978 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1970-1979/1053---410--31--1978-> (accessed 10/13/2022).
13. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 445 от 2 ноември 1976 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1970-1979/3936---445--2--1976--> (accessed 10/13/2022).

14. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 477 от 19 юни 1984 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1652---477--19--1984--> (accessed 10/13/2022).
15. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 484 от 2 юни 1983 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1676---484--2--1983-> (accessed 10/13/2022).
16. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 507 от 29 септември 1981 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1699---507--29--1981--> (accessed 10/13/2022).
17. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 660 от 4 септември 1987 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1582---660--4--1987--> (accessed 10/13/2022).
18. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 756 от 21 септември 1983 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1669--756-21-1983-> (accessed 10/13/2022).
19. Държавна агенция "Архиви" (2022). Протокол № 881 от 23 октомври 1984 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/dokumenti/1980-1989/1646---881--23--1984-> (accessed 10/13/2022).
20. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 1 от 13 януари 1976 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2280---1--13--1976--> (accessed 10/13/2022).
21. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 1 от 3 януари 1978 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2227---1--3--1978--> (accessed 10/13/2022).
22. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 10 от 29 ноември 1975 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24->

11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2283---10--29--1975- (accessed 10/13/2022).

23. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 11 от 18 август 1971 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2334---11--18--1971-> (accessed 10/13/2022).

24. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 11 от 19 септември 1988 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2366---11--19--1988--> (accessed 10/13/2022).

25. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 11 от 3 ноември 1973 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2314---11--3--1973-> (accessed 10/13/2022).

26. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 11 от 5 май 1978 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2217---11--5--1978--> (accessed 10/13/2022).

27. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 12 от 12 април 1982 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2595---12--12--1982--> (accessed 10/13/2022).

28. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 12 от 20 април 1981 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2634---12--20--1981--> (accessed 10/13/2022).

29. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 12 от 26 май 1978 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2216---12--26--1978--> (accessed 10/13/2022).

30. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 12 от 28 декември 1968 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24->

11-12-48/sekretnidokumenti/1960-1969/2046---12--28--1968- (accessed 10/13/2022).

31. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 13 от 19 август 1965 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1960-1969/2087---13--19--1965-> (accessed 10/13/2022).

32. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 13 от 21 септември 1974 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2297---13--21--1974--> (accessed 10/13/2022).

33. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 14 от 1 октомври 1974 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2296---14--1--1974-> (accessed 10/13/2022).

34. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 15 от 6 май 1985 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2457---15--6--1985-> (accessed 10/13/2022).

35. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 16 от 4 май 1982 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2591---16--4--1982--> (accessed 10/13/2022).

36. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 17 от 25 април 1983 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2548---17--25--1983--> (accessed 10/13/2022).

37. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 17 от 27 май 1981 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2629---17--27--1981-> (accessed 10/13/2022).

38. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 18 от 4 август 1976 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2263---18--4--1976-> (accessed 10/13/2022).
39. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 19 от 3 август 1977 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2238---19--3--1977--> (accessed 10/13/2022).
40. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 2 от 7 януари 1985 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2469---2--7--1985--> (accessed 10/13/2022).
41. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 20 от 22 септември 1978 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2208---20--22--1978-> (accessed 10/13/2022).
42. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 21 от 30 юли 1985 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2451---21--30--1985--> (accessed 10/13/2022).
43. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 25 от 10 декември 1979 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2175---25--10--1979--> (accessed 10/13/2022).
44. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 27 от 9 октомври 1980 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2650---27--9--1980--> (accessed 10/13/2022).
45. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 3 от 15 април 1967 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1960-1969/2063---3--15--1967--> (accessed 10/13/2022).

46. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 3 от 27 януари 1986 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2441---3--27--1986-> (accessed 10/13/2022).

47. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 31 от 12 септември 1982 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2576---31--12--1982-> (accessed 10/13/2022).

48. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 33 от 11 декември 1986 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2411---33--11--1986-> (accessed 10/13/2022).

49. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 36 от 4 декември 1981 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2611---36--4--1981--> (accessed 10/13/2022).

50. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 37 от 4 декември 1981 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2610---37--4--1981--> (accessed 10/13/2022).

51. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 4 от 15 април 1968 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1960-1969/2054---4--15--1968-> (accessed 10/13/2022).

52. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 4 от 3 април 1973 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2321---4--3--1973--> (accessed 10/13/2022).

53. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 5 от 3 април 1973 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2320---5--3--1973-> (accessed 10/13/2022).

54. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 6 от 16 февруари 1982 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2601---6--16--1982-> (accessed 10/13/2022).

55. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 6 от 24 март 1977 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2251---6--24--1977--> (accessed 10/13/2022).

56. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 6 от 3 април 1973 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2319---6--3--1973-> (accessed 10/13/2022).

57. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 7 от 11 ноември 1970 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2345---7--11--1970--> (accessed 10/13/2022).

58. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 7 от 24 юни 1968 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1960-1969/2051---7--24--1968-> (accessed 10/13/2022).

59. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 7 от 27 април 1965 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1960-1969/2093---7--27--1965--> (accessed 10/13/2022).

60. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 7 от 3 септември 1975 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2286---7--3--1975-> (accessed 10/13/2022).

61. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 7 от 7 юли 1971 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2337---7--7--1971--> (accessed 10/13/2022).
62. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 8 от 20 март 1981 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2638---8--20--1981-> (accessed 10/13/2022).
63. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 8 от 4 септември 1975 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2285---8--4--1975-> (accessed 10/13/2022).
64. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 8 от 7 май 1979 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2192---8--7--1979--> (accessed 10/13/2022).
65. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 9 от 14 април 1978 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1970-1979/2219---9--14--1978--> (accessed 10/13/2022).
66. Държавна агенция "Архиви" (2022). Решение № 9 от 19 март 1982 г. Available online at <http://politburo.archives.bg/bg/2013-04-24-11-12-48/sekretnidokumenti/1980-1989/2598---9--19--1982--> (accessed 10/13/2022).